

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Aleše Roztočila a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobců: **a) Odborová organizace Sluníčko**, IČ: 22711554, se sídlem Petrušov 152, Staré Město, adresa pro doručování: Tovární 14, Moravská Třebová, **b) Ing. M. B.**, proti žalovanému: **místopředseda Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích**, se sídlem Na Tŕísle 135, Pardubice, o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem žalovaného, v řízení o kasační stížnosti žalobce a) proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 26. 2. 2018, č. j. 48 A 97/2017 - 29,

takto:

I. Návrh žalobců na ustanovení zástupce **se zamítá.**

II. Kasační stížnost **se zamítá.**

III. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Dosavadní průběh řízení

[1] Krajský soud v Praze výrokem I. shora označeného usnesení zamítl návrh žalobce a) na osvobození od soudních poplatků a výrokem II. jej vyzval, aby uhradil soudní poplatek za žalobu ve výši 2.000 Kč. Výrokem III. krajský soud zamítl návrh žalobce b) na osvobození od soudních poplatků a výrokem IV. jej vyzval, aby uhradil soudní poplatek za žalobu ve výši 2.000 Kč.

[2] Ve vztahu k žalobci a) krajský soud rozhodnutí odůvodnil tím, že neosvětlil všechny aspekty své činnosti a nepopsal, jak a z čeho jsou financovány jeho aktivity. Je přitom na něm, aby si pro tuto činnost obstaral peníze, včetně úhrady soudních

poplatků. Ve vztahu k žalobci b) potom krajský soud shledal, že věrohodným způsobem nedoložil své majetkové a výdělkové poměry a neprokázal, že splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků.

[3] Žalobce a) [dále jen „stěžovatel“] napadl výrok I. a II. usnesení krajského soudu kasační stížností. Namítá, že krajský soud pominul, že stěžovatel není občanským sdružením (respektive spolkem, pozn. NSS), ale odborovou organizací. Odlišnost jeho postavení jako odborové organizace spočívá mj. v tom, že soud nemůže zkoumat její skutečné zájmy ani způsob, jakým naplňuje svoji činnost. V projednávané věci je z tohoto důvodu přítomen veřejný zájem, dále umocněný předmětem žaloby, která byla vedena snahou o kontrolu výkonu státní moci (justice).

[4] Nebylo prokázáno, že by stěžovatel svoje poměry uspořádal tak, aby dlouhodobě setrvával bez prostředků. Pro svoji činnost v podstatě žádné peníze nepotřebuje – jedinými náklady jsou poštovné a drobné kancelářské potřeby. K soudem předpokládané účasti v soudních a správních řízení stěžovatel a) uvádí, že vystupuje pouze jako zástupce, účastníky řízení jsou jeho členové, kteří si náklady nesou sami. Stěžovatel všechny relevantní aspekty svojí činnosti popsal. Pokud soudu chyběly nějaké informace, měl si je vyžádat.

[5] Společně s podáním kasační stížností podali stěžovatel i žalobce b) žádost o osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce z řad advokátů, kterou odůvodnili svojí nemajetností.

II. Posouzení kasační stížnosti

[6] O žádosti stěžovatelů o osvobození od soudních poplatků Nejvyšší správní soud nerozhodoval, neboť kasační stížností brojí proti procesnímu rozhodnutí krajského soudu, a proto nemají v tomto řízení povinnost platit soudní poplatek (viz usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19).

[7] Zabýval se však návrhem stěžovatelů na ustanovení zástupce z řad advokátů. Ze shodných důvodů jako výše sice stěžovatelé nemají povinnost být zastoupeni v řízení o kasační stížnosti advokátem ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s., takové zastoupení však není pouze povinností, ale také projevem práva účastníka na právní pomoc. Pokud tedy stěžovatelé považují zastoupení svojí osoby advokátem za potřebné, je povinností soudu o jejich žádosti rozhodnout.

[8] Podle § 35 odst. 9, věty první s. ř. s., [n]*avrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát*.

[9] Soud žádost stěžovatelů zamítl, neboť dospěl k závěru, že ustanovení zástupce není potřebné k hájení jejich práv. V nyní posuzované věci, jak bylo uvedeno výše, není zastoupení stěžovatele v řízení o kasační stížnosti vyžadováno zákonem. Jedná se přitom o procesní věc zcela jednoduché povahy, stěžovatelé své výhrady vůči napadenému usnesení

srozumitelně zformulovali a není zřejmé, jak by případné ustanovení zástupce mohlo tuto situaci změnit ku prospěchu stěžovatelů.

[10] Nejvyšší správní soud následně posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s., přípustná. Poté přistoupil k přezkumu napadeného usnesení krajského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů. Ověřil také, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[11] Dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná. Nejvyšší správní soud předesílá, že prakticky stejnou věc stěžovatele rozhodl rozsudkem ze dne 29. 3. 2018, č. j. 9 As 79/2018 - 16. V nyní projednávané věci proto vyšel z uvedeného rozsudku.

[12] K posuzování podmínek pro osvobození právnické osoby od soudních poplatků se vyjádřil rozšířený senát NSS v usnesení ze dne 27. 5. 2010, č. j. 1 As 70/2008 - 74. Uvedl, že soud při něm zkoumá, zda právnická osoba má dostatečné prostředky. Jestliže záměrně uspořádala svoji činnost tak, že dlouhodobě setrvává bez dostatečných finančních prostředků, ačkoli lze v souvislosti s její činností očekávat náklady na její provoz, není zásadně možné ji osvobodit od soudních poplatků.

[13] K usnesení rozšířeného senátu dodal Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 4. 4. 2013, č. j. 1 As 187/2012 - 32, že právnická osoba nemůže být osvobozena od soudních poplatků, pokud s jejím předmětem činnosti úzce souvisí potřeba zapojovat se do soudních řízení a hradit soudní poplatky. V takovém případě si musí uspořádat své majetkové poměry tak, aby měla k dispozici nezbytné finanční prostředky pro úhradu nákladů, nikoli spoléhat na to, že bude od placení soudních poplatků opakovaně osvobozována.

[14] Nejvyšší správní soud se zcela ztotožňuje s důvody, pro které krajský soud stěžovateli nepřiznal osvobození od soudních poplatků. Shodně jako on zdůrazňuje, že stěžovatel je povinen obstarat si finanční prostředky pro výkon své činnosti, do které spadá i vystupování v řízeních před soudy. Ze stěžovatelem předloženého prohlášení o majetkových poměrech přitom vyplývá, že jeho fungování je nastaveno tak, aby nedisponoval prakticky žádnými penězi, a to přesto, že by s ohledem na předmět své činnosti měl mít vyhrazené prostředky na hrazení soudních poplatků. Za těchto okolností mu dobrodiní osvobození od soudních poplatků nemůže svědčit.

[15] K námitkám uplatněným v kasační stížnosti soud konstatuje, že zaprvé není pravda, že by stěžovatel byl odborovou organizací. Ze spolkového rejstříku vedeného Krajským soudem v Hradci Králové, kde je stěžovatel veden v oddíle L, vložce 8297, vyplývá, že vznikl za účinnosti dřívější právní úpravy jako občanské sdružení s názvem Svaz českých křížovkářů, které se od účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, tj. od 1. 1. 2014 stalo spolkem. Od této doby do současnosti je stěžovatel v rejstříku veden jako spolek, nikoli jako odborová organizace.

[16] Soud na tomto místě pro úplnost uvádí, že odborové organizace jsou vedeny ve spolkovém rejstříku, a to na základě § 26 odst. 1 písm. a) zákona č. 304/2013 Sb., o

veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů. Nic to však nemění na tom, že jejich formou zůstává odborová organizace, nikoli spolek.

[17] Ve sbírce listin je založen zápis ze členské schůze Svazu českých křížovkářů ze dne 16. 3. 2015, na které byla členy spolku schválena změna „*spolku (občanského sdružení Svaz českých křížovkářů) na spolek – odborovou organizaci s názvem Odborová organizace Sluníčko, z.s.*“ a změna stanov. Nachází se zde také zápis z členské schůze Odborové organizace Sluníčko, z.s. ze dne 30. 7. 2017, na které došlo ke schválení změny názvu stěžovatele na „*Odborová organizace Sluníčko*“ (tj. vypuštění formy spolku z názvu) a další změny stanov. Zařazení slov „*odborová organizace*“ do názvu spolku, případně vypuštění formy spolku z názvu stěžovatele z něj však ještě odborovou organizaci nedělá.

[18] Odborová organizace je dobrovolné sdružení minimálně tří zaměstnanců, kteří se rozhodli spojit své síly za účelem ochrany svých ekonomických a sociálních zájmů ve vztahu se zaměstnavatelem. Podstatou činnosti odborové organizace je kolektivní dialog se zaměstnavatelem, během kterého hájí zájmy zaměstnanců, včetně případného organizování odborových akcí. Nic nenasvědčuje tomu, že by se stěžovatel realizoval právě v sociálním dialogu mezi zaměstnanci a zaměstnavatelem, respektive zaměstnavateli.

[19] Stanovy stěžovatele ze dne 16. 3. 2015, přístupné ze sbírky listin, sice obsahují vyjádření, že stěžovatel je odborovou organizací, podobně jako u jeho názvu se však jedná o bezobsažnou proklamaci. Z následujících částí stanov je patrné, že předmětem a cílem stěžovatele má být obrana zájmů jeho členů v soudním řízení, a to formou zastupování v soudních sporech či poradenstvím při výběru jiných zástupců. Z ničeho ale nevyplývá, že by se stěžovatel účastnil nebo plánoval účastnit jakéhokoli jednání se zaměstnavatelem, které je pojmovým znakem odborové organizace a důvodem, pro který se v ní zaměstnanci sdružují. Dále není z ničeho zřejmé, že by se jednalo o sdružení osob, které spojuje zaměstnání u konkrétního zaměstnavatele a snaha o společné hájení s tím souvisejících zájmů.

[20] Odborová organizace sice může zastupovat své členy v soudních řízeních podle § 26 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, což je výjimkou z pravidla, že zástupce účastníka řízení musí být fyzická osoba (§ 24 odst. 1 věta první téhož zákona). Tato možnost je však odvozena od postavení odborové organizace, která sdružuje zaměstnance za účelem zlepšení jejich postavení při sociálním dialogu se zaměstnavatelem. V žádném případě nelze připustit, aby došlo k vytvoření spolku osob, které se formálně označí za odborovou organizaci, aniž by směřovaly k realizaci jejího hlavního účelu, a pouze zastupovaly fyzické osoby v soudním řízení. Takový postup by byl obcházením obecného zákazu zastoupení účastníka řízení právnickou osobou a vedl by k nepřípustné aplikaci speciálních pravidel, která se zastupování účastníka odborovou organizací týkají.

[21] Ve stanovách stěžovatele ze dne 30. 7. 2017 se sice nově uvádí, že je oprávněn jednat v pracovněprávních vztazích, včetně kolektivního vyjednávání a že působí u Úřadu práce České republiky a Vězeňské služby České republiky, tato obecná konstatování však nejsou způsobilá na závěrech soudu nic změnit. Stále není zřejmé, jaké zaměstnance má stěžovatel

sdružovat, a z ničeho nevyplývá, že by se jakkoli angažoval v sociálním dialogu. Na základě výše uvedených skutečností se spíše jeví, že změna stanov byla ryze účelová.

[22] Konečně novým předmětem činnosti stěžovatele podle stanov z 30. 7. 2017 je také zmíněná „*kontrola činnosti státní správy, zejména rezortu Ministerstva spravedlnosti ČR, ve smyslu Ústavy ČR, čl. 2:* (1) Lid je zdrojem veškeré státní moci; vykonává ji prostřednictvím moci zákonodárné, výkonné a soudní. *(Aby mohl lid svoji moc vykonávat, musí ji kontrolovat.)*“ Je naprosto zřejmé, že tato oblast zájmu stěžovatele se činnosti odborových organizací netýká ani zprostředkovaně. Právě o tuto činnost přitom šlo v projednávané věci, neboť podání žaloby bylo dle jejích slov motivováno právě snahou o kontrolu státní moci, konkrétně moci soudní. Zdejšímu soudu je z věcí stěžovatele již před tímto soudem projednávaných (srov. níže) známo, že činnost stěžovatele se prakticky zaměřuje především na podporu kverulatorních postupů žalobce b), který je jeho předsedou.

[23] Zadruhé stěžovatel neopodstatněně namítá, že součástí jeho posledně jmenované činnosti není vystupování v soudních řízeních.

[24] Zamýšlí-li stěžovatel z pozice občanské společnosti bdít nad výkonem soudnictví v České republice a docílit nápravy případných nezákonností, nepochybně musí být připraven činit tak i soudní cestou, jak ostatně činí. Soud dále opakuje, že stěžovatel se na něj obrátil již v několika věcech, proto již v žádném případě nemůže přehlížet, že bude povinen hradit soudní poplatky. Pro úplnost lze uvést, že tento soud již rozhodoval v právních sporech stěžovatele pod sp. zn. 9 Ads 199/2017, 10 As 298/2017, 7 As 312/2017, 4 As 183/2017, 6 As 68/2018 a 9 As 79/2018.

[25] Pokud stěžovatel a) uvádí, že v soudních řízeních nevystupuje jako účastník řízení, ale jako zástupce, jedná se o problematické tvrzení. Je evidentní, že v projednávané věci (jakož i ve výše uvedených dalších věcech) je účastníkem řízení právě stěžovatel. Jeho (možná) činnost v podobě zastupování účastníků řízení se navíc týká jiné sféry jeho zájmu, než je kontrola státní správy, na kterou cílí v řízení před krajským soudem.

[26] Zatřetí stěžovatel neopodstatněně namítá, že soud neměl vycházet z toho, že je záměrně a dlouhodobě bez prostředků.

[27] Logika této námitky spočívá v tom, že pokud stěžovatel svoji činnost organizuje na bázi dobrovolnosti a nepotřebuje ke svému provozu prostředky, je irelevantní, že dlouhodobě žádné finanční prostředky nemá. Výše však bylo vysvětleno, že pod činnost stěžovatele spadá i vystupování v soudních řízeních, a musí tedy počítat s náklady na hrazení soudních poplatků. Základ jeho námitky je tedy lichý.

[28] Stěžovatel v této souvislosti dále uvádí, že v řízení před krajským soudem nebylo prokázáno, že by záměrně setrvával bez prostředků. Toto tvrzení je nepravdivé. Z prohlášení právnické osoby o majetkových poměrech a dalších rozhodných skutečnostech pro osvobození od soudních poplatků a ustanovení zástupce, doručeného 15. 12. 2017 krajskému soudu vyplývá, že stěžovatel nemá žádné příjmy, majetek, pohledávky,

ale ani závazky. Krajský soud tedy opodstatněně uzavřel, že stěžovatel nepodniká žádné kroky za účelem obstarání finančních prostředků, přestože musí počítat se vznikem nákladů na vedení soudních řízení. Nedůvodná je i výtka, že stěžovatel nemůže získat žádné prostředky, neboť se zabývá pomocí bezdomovcům a jiným znevýhodněným občanům. I kdyby toto ničím nedoložené tvrzení bylo pravdivé, i organizace poskytující pomoc nemajetným občanům může získat prostředky pro tuto svou činnost (např. prostřednictvím veřejných sbírek, darů od fyzických a právnických osob, grantů, dotací apod.).

[29] Konečně soud uvádí, že pro posouzení podmínek pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků není relevantní, zda jedná v soukromém nebo veřejném zájmu.

[30] Jak již rozšířený senát uvedl v citovaném usnesení sp. zn. 1 As 70/2008: *„Argumentem ve prospěch aprobování výše popsaného modelu fungování u některých právnických osob nemůže být ani deklarovaný (a nezřídka i skutečný) účel jejich činnosti, a sice prosazování cílů, které v určitém úhlu pohledu lze ztotožnit s ochranou veřejného zájmu. Rozvoj občanské společnosti a v rámci něho i podpora neziskových aktivit zaměřených na občanskou kontrolu nejrůznějších veřejnoprávních řízení je jistě ústavně žádoucím cílem (viz preambule Ústavy), který může jako teleologický argument podstatně ovlivnit výklad procesního předpisu (např. při úvaze o přístupu sdružení zaměřených na tyto aktivity do zmíněných řízení jako jeho účastníci a o tom, jaké argumenty mohou v uvedených řízeních uplatňovat). Při výkladu § 36 odst. 3 s. ř. s. však uvedený teleologický argument musí ustoupit jinému argumentu podstatně silnější ústavní relevance, a sice požadavku zajištění skutečné rovnosti přístupu jedinců (fyzických a právnických osob resp. právnických osob všeho druhu) k soudu. Přijetí uvedeného argumentu by vedlo k faktickému zvýhodnění těch právnických osob, které by z politologického hlediska byly součástmi občanské společnosti hájícími veřejné zájmy, oproti osobám, které by takovou vlastnost neměly. „Příslušnost" určité právnické osoby k tzv. občanské společnosti však ze zájmu jí hájeného ještě nečiní zájem a priori hodnotnější než zájem hájený jinou právnickou či fyzickou osobou, a proto není důvodu bez dostatečně zřejmého zákonného zakotvení takového zvýhodnění uvedené právnické osoby v právu na přístup k soudu zvýhodňovat pro ně příznivějším výkladem § 36 odst. 3 s. ř. s."*
[31] Ze všech uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že krajský soud posoudil existenci podmínek pro osvobození stěžovatele od soudních poplatků správně a v souladu se zákonem.

III. Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[32] Nejvyšší správní soud s ohledem na shora uvedené kasační stížnost podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. jako nedůvodnou zamítl.

[33] Zároveň Nejvyšší správní soud rozhodl o nákladech řízení o kasační stížnosti podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel neměl v řízení úspěch, a právo na náhradu nákladů řízení proto nemá. Procesně úspěšnému žalovanému pak nevznikly v řízení náklady přesahující rámec nákladů jeho běžné úřední činnosti. Náhrada nákladů řízení se mu proto nepřiznává.

pokračování

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 9. května 2018

Mgr. Aleš Roztočil
předseda senátu